

Koncepcja programu katechezy biblijnej w parafii

Na temat parafii napisano już bardzo dużą ilość artykułów. Niektórzy pastorałiści specjalizują się w tym zagadnieniu i wydają na ten temat obszernie monografie, czego przykładem może być pozycja ks. dra hab. Mariana Dudy o parafii w nauczaniu Jana Pawła II, licząca 672 strony¹. Katechetycy pisząc na temat parafii, podejmują zazwyczaj zagadnienie duszpasterstwa parafialnego różnych grup katechizowanych² albo omawiają katechezę parafialną w kontekście innych środowisk³. Cenną publikacją jest praca zbiorowa na temat katechezy parafialnej omawiająca zarówno katechezę w różnych krajach Europy, jak i podejmująca zagadnienie formacji ruchów kościelnych jako propozycję katechezy parafialnej⁴. Autorka niniejszego artykułu również opublikowała już kilka tekstów na temat katechezy parafialnej, zajmując się ogólnie katechezą

Beata STYPULKOWSKA – dr teologii, wykładowca Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie oraz pracownik Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie.

¹ M. DUDA, *Myśląc parafia... Papieża Jana Pawła II wizja parafii. Studium teologiczno-pastoralne*, Częstochowa 2006.

² R. CEGLAREK, *Katecheza parafialna młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w archidiecezji częstochowskiej w świetle Wskazań Duszpasterskich z 2005 r.*, WACz 84 (2010), 1-3, 139-158; R. BUCHTA, *Katecheza parafialna młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w wsparciem w procesie przygotowania do małżeństwa i rodziny*, w: *Rodzina w trosce o życie – Kościół w trosce o rodzinę*, red. R. Buchta, Katowice 2010, 183-201; *Formacja ministrantów. Implikacje teologiczno-pedagogiczne*, red. J. Guzowski, Olsztyn 2006; P. DUKSA, *Metody pracy wychowawczej we wspólnocie lektorów*, „Keryks. Międzynarodowy Przegląd Pedagogicznoreligijny” 5 (2006), 197-212; TENŻE, *Metody pracy wychowawczej w Katolickim Stowarzyszeniu Młodzieży*, „Pedagogia Christiana” 16 (2005) 2, 125-139.

³ R. CHALUPNIAK, *Potrzeba i uzasadnienie wychowania religijnego w podstawowych środowiskach wychowawczych (rodzina, parafia, szkoła, media)*, „Katecheta” 51 (2007) 2, 3-13; M. COGIEL, *Rodzina i parafia w procesie religijnego wychowania młodego pokolenia*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 1 (2005), 23-27.

⁴ *Katecheza parafialna – reaktywacja. Duszpasterstwo katechetyczne w parafii*, red. R. Chałupniak – J. Kochel – J. Kistorz, Opole 2006.

w parafii⁵, katechezą dorosłych⁶ lub podejmując problematykę katechezy biblijnej, nie precyzując, czy chodzi o środowisko szkolne czy o środowisko parafialne lub omawiając oba środowiska⁷.

Niniejszy artykuł jest próbą całościowego spojrzenia na duszpasterstwo parafialne w odniesieniu do katechezy biblijnej. Przedstawia propozycję ramowego programu katechezy biblijnej, obejmującego różne grupy wiernych, który może być na poszczególnych odcinkach uszczegółowiony w zależności od potrzeb i możliwości. Wśród zadań katechetyki wymienia się planowanie projektów katechetycznych i ich weryfikację⁸. Publikacja ta jest rezultatem refleksji z zakresu teologii praktycznej, opartej na wcześniejszym studium. Teologia praktyczna, obejmująca szeroki obszar od teologii moralnej aż po katechetykę⁹, określana jako teologia praktyki Kościoła¹⁰ i odnosząca się do kształtowania praktyki życia chrześcijańskiego¹¹, może i powinna opracowywać koncepcje działania duszpasterskiego, jakimi są również programy katechetyczne. Projekty te powinny być poddawane ocenie innych, aby w miarę możliwości jak najlepiej przygotować działalność duszpasterską oraz dobrze umocować ją w Tradycji Kościoła. Niniejszy artykuł z zakresu katechetyki materialnej, podejmującej zagadnienie doboru

⁵ B. STYPUŁKOWSKA, *Katecheza w parafii w świetle obowiązujących dokumentów kościelnych*, VeC 3 (2014), 211-245.

⁶ TAŻ, *Katecheza biblijna w parafii skierowana do osób dorosłych*, „Analecta Cracoviensia” 46 (2014), 155-170; TAŻ, *Katecheza biblijna w parafii skierowana do różnych grup dorosłych*, „Polonia Sacra” 21 (2017) 2 (47), 103-119.

⁷ TAŻ, *Katecheza biblijna młodzieży w szkole i parafii*, CzST 42 (2014), 171-189; TAŻ, *Biblijna katecheza o miłosierdziu w okresie paschalnym w ramach katechezy mistagogicznej*, VeC 5 (2015), 211-233; TAŻ, *Chrzest w katechezie biblijnej kandydatów do bierzmowania*, w: *Rozbudzić pamięć chrztu. Chrzest w historii, teologii i katechezie*, red. R. Ceglarek – M. Borda, Częstochowa 2016, 301-320; TAŻ, *Zadania szkolnej katechezy biblijnej w kształtowaniu duchowego zaangażowania podczas celebracji eucharystycznej*, w: *Pokońać Chrystusa w Eucharystii*, red. B. Kozłowski – B. Stypułkowska, Częstochowa 2004, 83-108.

⁸ M. MENDYK, *Katechetyka jako nauka*, w: *Wokół katechezy posoborowej. Księga pamiątkowa dedykowana ks. biskupowi Gerardowi Kuszowi*, red. R. Chałupniak – J. Kochel – J. Kostorz – W. Spyra, Opole 2004, 142; P. TOMASIK, *Metodologia katechetyki – podstawowe zagadnienia*, „Studia Nauk Teologicznych PAN” 2 (2007), 276-277.

⁹ J. MORALES, *Wprowadzenie do teologii*, tłum. P. Rak, Kraków 2006, 377.

¹⁰ K. RAHNER – H. VORGRILMER, *Mały słownik teologiczny*, tłum. T. Mieszkowski – P. Pachciarek, Warszawa 1987, 482-483.

¹¹ J. MAJKA, *Metodologia nauk teologicznych*, Wrocław 1995, 185; S.C. NAPIÓRKOWSKI, *Jak uprawiać teologię*, Wrocław 1991, 99; P. TOMASIK, *Metodologia katechetyki*, 280.

i porządkowania istotnych treści katechezy w programach, podręcznikach i procesie dydaktycznym, w ramach której dokonuje się również weryfikacja ortodoksyjności treści i ich związku z nauczaniem Kościoła¹², skierowany jest głównie do katechetyków, zwłaszcza tych interesujących się programowaniem katechezy.

1. Założenia podstawowe

Dokumenty katechetyczne podają siedem podstawowych elementów katechezy, które są nazwane kolumnami katechezy. Są to trzy etapy opowiadania historii zbawienia (Stary Testament, życie Jezusa Chrystusa i historia Kościoła) oraz cztery filary wykładu: Symbol wiary, sakramenty, Dekalog i Modlitwa Pańska¹³. Program katechezy biblijnej bierze pod uwagę te kolumny, koncentrując się głównie na aspekcie biblijnym i wypełniając równocześnie sześć podstawowych zadań katechezy, do których należą: rozwijanie poznania wiary, wychowanie liturgiczne, formacja moralna, wychowanie do modlitwy, wychowanie do życia wspólnotowego oraz wprowadzenie do misji¹⁴. Pierwsze cztery zadania katechezy są zbieżne z czterema częściami *Katechizmu Kościoła Katolickiego*. Rozwijanie poznania wiary realizuje się przez przekazanie Symbolu i streszczenie Pisma Świętego¹⁵. Wychowanie liturgiczne realizuje się przez naukę o sakramentach i liturgii. Formacja moralna jest realizowana przez katechezy dotyczące przykazań. Wychowanie do modlitwy jest realizowane przez wprowadzanie w modlitwy biblijnej, w tym *Ojciec nasz*.

W *Dyrektorium ogólnym o katechizacji* została zawarta wskazówka, że katechumenat chrzcielny winien być wzorem dla katechezy¹⁶. Sugerują to również inne dokumenty kościelne¹⁷. Elementy katechumenatu

¹² Z. MAREK, *Katechetyka. Podział*, EK 8, 1022; P. TOMASIK, *Metodologia katechetyki*, 281.

¹³ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (DOK), Poznań 1998, 130; KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* (PDK), Kraków 2001, 33.

¹⁴ DOK, 85-86; PDK, 23-30.

¹⁵ DOK, 85; PDK, 24.

¹⁶ DOK, 90.

¹⁷ PAULUS VI, *Adhortatio apostolica de Evangelizatione in mundo humus temporis „Evangelii nuntiandi”* 44, AAS 68 (1976), 34-35, PAWEŁ VI, *Adhortacja apostolska o ewangelizacji w świecie współczesnym „Evangelii nuntiandi”*, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html, [06.12.2017]; IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica de vocatione et missione Laicorum in Ecclesia et in*

winy inspirować katechezę, przy czym należy wyraźnie odróżnić katechezę pochrzcielną od katechezy przedchrzcielnej¹⁸. Program katechezy biblijnej czerpiąc inspirację z katechumenatu, podaje pewne propozycje do realizacji w cyklu zatytułowanym: „Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego”.

W katechumenacie chrzcielnym wyróżnia się cztery etapy¹⁹: pre-katechumenat, katechumenat, czas oczyszczenia i oświecenia oraz czas mistagogii. Prekatechumenat charakteryzuje się ewangelizacją prowadzącą do nawrócenia i przekazaniem kerygmatu pierwszego głoszenia²⁰. Wydaje się, że obecnie masowe spotkania charyzmatyczne oraz inne spotkania prowadzone w ramach nowej ewangelizacji spełniają tę rolę. Uczestnicy owych spotkań nie mogą jednak poprzestać na początkowej formacji, koncentrującej się na wyrzeczeniu się grzechu i szatana oraz wyborze Boga i doświadczeniach charyzmatycznych. Należy zaproponować im systematyczną katechezę w parafiach.

Katechumenat zostaje zapoczątkowany powierzeniem Ewangelii²¹, a następnie odbywa się obrzęd wybrania, czyli wpisania imienia²². Program katechezy biblijnej przewiduje dwa momenty powierzenia Pisma Świętego: dzieciom przygotowującym się do Pierwszej Komunii Świętej (wydanie dla dzieci) oraz kandydatom do bierzmowania. W miarę potrzeb można powierzenie Pisma Świętego rozszerzyć na młodzież szkół średnich i osoby dorosłe. Obrzęd wybrania, czyli wpisania imienia, może być zastosowany wobec kandydatów do bierzmowania. Przewiduje on udział rodziców chrzestnych. W naszym przypadku będzie chodziło o świadków bierzmowania, którymi mogą być rodzice chrzestni²³.

Czas oczyszczenia i oświecenia, który jest okresem intensywniejszego przygotowania do sakramentów wtajemniczenia, przewiduje przekazanie Symbolu oraz przekazanie Modlitwy Pańskiej²⁴. Program kate-

---

Mundo „Christifideles laici” (ChL) 61, AAS 81 (1989), 512, JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostołska o powołaniu i misji świeckich w Kościele „Christifideles laici”*, w: *Adhortacje apostołskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t I: 1979-1995, Kraków 2006, 479.

¹⁸ DOK, 90.

¹⁹ *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* (OCWD), Katowice 1988, 9-40; DOK, 88.

²⁰ OCWD, 9-13; DOK, 88.

²¹ OCWD, 93; DOK, 88.

²² OCWD, 133-150.

²³ Jest to nawet wskazane, o ile w dalszym ciągu są wierzącymi i praktykującymi katolikami. Por. KKK 1309.

²⁴ OCWD, 25; DOK, 88. Przekazanie Symbolu wiary, jego katechetyczne wyjaśnienie,

chezy biblijnej łączy ten czas z okresem Wielkiego Postu. Przekazanie *Katechizmu Kościoła Katolickiego* dorosłym, *Youcatu* młodzieży oraz *Symbolu* dzieciom będzie miało miejsce w Pierwszą Niedzielę Wielkiego Postu. Następnie dla dorosłych przewidziane są katechezy wielkopostne dotyczące treści *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, ze szczególnym uwzględnieniem *Symbolu wiary*, który przypomina wielkie dzieła Boże, oraz biblijnej historii zbawienia²⁵, a dla młodzieży katechezy o sakramencie pokuty i pojednania. Przekazanie *Ojciec nasz* w Niedzielę Palmową będzie zachowane w odniesieniu do dzieci pierwszokomunijnych i kandydatów do bierzmowania²⁶. W czasie Wielkiego Postu, uwzględniając czas oczyszczenia, podczas rekolekcji parafialnych przewidziane są nabożeństwa pokutne powiązane z indywidualną spowiedzią. *Katechizm Kościoła Katolickiego* wyjaśniając wyznanie, że jest jeden chrzest na odpuszczenie grzechów, przytacza sformułowanie św. Grzegorza z Nazjanzu o pokucie, że jest ona „mozolnym chrztem”²⁷. Nauka ta może być wykorzystana w katechezie inicjacji chrześcijańskiej, podczas której katecheta przygotowując do pierwszej Komunii Świętej, odwołuje się do sakramentu chrztu, a także przygotowuje do pierwszej spowiedzi świętej. W katechezie młodzieży i osób dorosłych ukazanie związku między chrztem a pokutą wydaje się jeszcze bardziej wskazane.

Czas mistagogii nazwany jest okresem pogłębionego wtajemniczenia²⁸. Polega on na pełniejszym i bardziej owocnym pojmowaniu tajemnic chrześcijańskich. Cała wspólnota z neofitami przez rozważanie

---

a następnie jego uroczyste wyznanie stanowiło kluczowy moment całego wielkopostnego przygotowania do chrztu, natomiast przekazanie i oddanie Modlitwy Pańskiej praktykowane było tylko w niektórych Kościołach. Por. R. MURAWSKI, *Historia katechezy. Katecheza w pierwszych wiekach*, Warszawa 2011, 314.

²⁵ OCWD, 25. W złotym wieku katechezy (wiek IV) katechumeni zbierali się codziennie, z wyjątkiem sobót i niedziel. Spotkania trwały około trzech godzin, od prymy do tercji (od godziny szóstej rano do dziewiątej), a przygotowanie miało bardzo intensywny charakter. Najpierw odbywały się egzorcyzmy, potem katecheza. Nauczanie katechetyczne obejmowało w ciągu pierwszych tygodni wyjaśnianie Pisma Świętego, tajemnicy zmartwychwstania i innych prawd wiary. Po pięciu tygodniach miało miejsce przekazanie (*traditio*) i oddanie (*redditio*) Symbolu wiary. Biskup przekazując katechumenom Symbol wiary, polecał, by wyuczyli się go na pamięć. Przez następne dni miało miejsce jego wyjaśnianie (*explanatio*), a w Niedzielę Palmową w obecności świadków katechumen uroczyste wyznawał wyjaśniony Symbol wiary wobec tego, który mu go podał. Por. R. MURAWSKI, *Historia katechezy*, 291.

²⁶ Obrzęd przekazania Modlitwy Pańskiej przewidziany jest w OCWD, 188-191.

²⁷ Św. GRZEGORZ Z NAZJANZU, *Orationes* 39, 17; cyt. za: KKK 980.

²⁸ OCWD, 37.

Ewangelii, uczestnictwo w Eucharystii i uczynki miłosierdzia postępują w głębszym poznaniu misterium paschalnego i usiłuje urzeczywistnić je w swoim życiu²⁹. Neofici powinni wejść w bardziej zażyłe związki z wiernymi, odnaleźć się we wspólności Kościoła³⁰. W programie katechezy biblijnej pogłębionemu doświadczeniu sakramentów oraz praktyce wprowadzania słowa Bożego w życie służą spotkania biblijne, katechezy w okresie wielkanocnym oraz uczestnictwo w cyklu niedzielnym skierowanym do dorosłych, młodzieży i dzieci.

Realizacja programu w danej parafii zależy przede wszystkim od księdza proboszcza. Wśród obowiązków proboszcza³¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego* wymienia troskę o nauczanie katechetyczne dorosłych, młodzieży i dzieci³². W szczególności mówi o prowadzeniu katechezy przygotowującej do uczestnictwa w sakramentach; zorganizowaniu nauczania katechetycznego dla dzieci, trwającego odpowiedni okres czasu, w celu zapewnienia im właściwego przygotowania do pierwszego przyjęcia sakramentu pokuty, Najświętszej Eucharystii i bierzmowania; zatroszczeniu się o to, by dzieci po przyjęciu Pierwszej Komunii Świętej w dalszym ciągu pogłębiały swoją formację katechetyczną; oraz wprowadzeniu różnych form katechezy dla młodzieży i dorosłych³³.

Polskie dyrektorium katechetyczne nakłada na proboszcza troskę o integrowanie nauczania religii w szkole z duszpasterstwem parafialnym³⁴. Poza tym dokumenty katechetyczne wyznaczają prezbiterom, a zwłaszcza proboszczowi, również inne zadania, wśród których wymieniają wzbudzanie we wspólności chrześcijańskiej zmysłu wspólnej odpowiedzialności w stosunku do katechezy oraz wzbudzanie powołań do posługi katechetycznej³⁵. Program katechezy biblijnej stanowi propozycję w wypełnianiu obowiązków proboszcza odnośnie do katechezy. Proboszcz jako główny odpowiedzialny za katechezę w swojej parafii, musi wyrazić zgodę na realizację któregoś z segmentów, zapewnić koordynatorów, zatroszczyć się o organizację szkoły modlitwy lub zlecić te zadania któremuś z księży wikariuszy. Program katechezy biblijnej nie musi być jedynym programem katechezy parafialnej realizowanej

²⁹ Tamże.

³⁰ OCWD, 39; DOK, 88.

³¹ KPK, kan. 529-530; 776-777.

³² Tamże, kan. 776.

³³ Tamże, kan. 777.

³⁴ PDK, 140.

³⁵ DOK, 225; PDK, 140.

w danej parafii, może być programem równoległym, realizowanym wobec wybranej grupy wiernych.

2. Omówienie szkoły modlitwy i poszczególnych segmentów

Program katechezy biblijnej w parafii składa się ze szkoły modlitwy oraz trzech segmentów: segmentu dorosłych, segmentu szkolnego i segmentu rodzinnego. Szkoła modlitwy jest to blok wspólny dla wszystkich segmentów, polegający na modlitwie z komentarzem w celu zapoznania z wybranym sposobem modlitwy. Komentarz ma na celu podanie potrzebnych wskazówek do tego, by słuchacze lepiej poznali dany rodzaj modlitwy i mogli go praktykować samodzielnie. Szkoła modlitwy winna wprowadzać w praktykę *lectio divina*, różaniec według metody św. Jana Pawła II podanej w liście *Rosarium Virginis Mariae*, modlitwę psalmami, liturgię godzin³⁶. W parafii może być wybrany tylko jeden z segmentów, dwa segmenty lub wszystkie trzy. Za każdy segment może być odpowiedzialna inna osoba. Katecheza osób dorosłych (segment rodzinny i dorosłych) powinna opierać się na całkowitej dobrowolności. Katechizowani będą sami wybierać cykle tematyczne, kierując się własnymi potrzebami. Rolą koordynatorów jest zorganizowanie spotkań modlitewnych i formacyjnych, zatroszczenie się o posługę sakramentalną, udzielenie pomocy w zgłębianiu wybranych zagadnień biblijnych, zachęcenie do podejmowania indywidualnego studium biblijnego, towarzyszenie na drodze słuchania słowa Bożego i wprowadzania go w życie. Program katechezy biblijnej winien być dostosowywany do konkretnych potrzeb uczestników. Koordynatorzy muszą być gotowi na konieczne zmiany i modyfikacje, które wynikną w trakcie realizowania danego cyklu tematycznego. Winni być również nastawieni na wyszukiwanie kolejnych osób, które po przygotowaniu będą mogły podjąć posługę koordynatorów. Gdy w parafii zostanie wybrany segment szkolny, uczestniczenie w nim dla uczniów jest obowiązkowe, bowiem spełnia on wymogi katechezy parafialnej. Program katechezy biblijnej jest zgodny z podstawą programową w części poświęconej katechezie w parafii.

³⁶ IOANNES PAULUS II, *Epistula apostolica de Mariali Rosario* „*Rosarium Virginis Mariae*” 29-35, AAS 95 (2003), 26-30, JAN PAWEŁ II, *List apostolski o różańcu świętym* „*Rosarium Virginis Mariae*”, Kraków 2002, 25-29.

2.1. Szkoła modlitwy

Szkoła modlitwy będzie przybliżała modlitwy biblijne: *Ojcze nasz*, różaniec, psalmy i praktykę *lectio divina*. Może być również zastosowana Godzina biblijna³⁷ lub nabożeństwo słowa Bożego. Dobrze będzie poświęcić pewną uwagę patronowi danego dnia, przybliżyć jego osobę oraz pisma, a także wzywać jego wstawiennictwa. Na konkretnych patronów programu katechezy biblijnej wybrano ośmiu Ojców Kościoła³⁸, którzy zostali nazwani wielkimi doktorami Kościoła³⁹, dlatego że Ojcowie Kościoła żyli duchowością biblijną, do której prowadzi formacja realizowana przez program katechezy biblijnej. Chodzi o następujących Ojców wschodnich: św. Atanazego Aleksandryjskiego (wspomnienie liturgiczne 2 maja), św. Bazylego Wielkiego i św. Grzegorza z Nazjanzu (2 stycznia), św. Jana Chryzostoma (13 września) oraz następujących Ojców zachodnich: św. Ambrożego (7 grudnia), św. Hieronima (30 września), św. Augustyna (28 sierpnia) i św. Grzegorza Wielkiego (3 września). Ojcowie Kościoła, którzy troszczyli się o organizację nauczania katechetycznego, byli zaangażowani w przekaz orędzia biblijnego oraz zgłębiali słowo Boże na modlitwie i kierowali się nim w życiu, są dobrymi przewodnikami na ścieżkach katechezy biblijnej.

Stąd też już na początku każdego roku szkolnego, 3 września, we wspomnienie św. Grzegorza Wielkiego, lub w niedzielę po 3 września, można uroczysto rozpocząć w parafii rok formacyjny. Związane to będzie z uroczystym przekazaniem Pisma Świętego dzieciom rozpoczynającym naukę w szkole oraz kandydatom rozpoczynającym przygotowanie do sakramentu bierzmowania oraz zachęceniem wszystkich wiernych do czytania Biblii i nauką o katechetycznej interpretacji Pisma Świętego. 13 września, we wspomnienie św. Jana Chryzostoma, lub w niedzielę po 13 września, szkoła modlitwy połączona ze wspomnieniem św. Augustyna (28 sierpnia) może koncentrować się wokół Modlitwy *Ojcze nasz*. 30 września, we wspomnienie św. Hieronima, lub w niedzielę po 30 września, mottem szkoły modlitwy mogą być słowa: „Kto nie zna Pisma Świętego, nie zna Chrystusa”. W trakcie spotkania może być poruszona tematyka modlitwy różańcowej ze względu na zbliżający się październik. Różaniec jest streszczeniem Nowego

³⁷ B. STYPUŁKOWSKA, *Biblijna formacja katechetów*, Częstochowa 2015, 379-380.

³⁸ Przygotowywane są artykuły o tych Ojcach w katechezie biblijnej, niektóre są w druku.

³⁹ F. DRĄCZKOWSKI, *Patrologia*, Pelplin-Lublin 1998, 9.

Testamentu. Treścią spotkania może być przybliżenie *Listu o różańcu* św. Jana Pawła II *Rosarium Virginis Mariae* oraz życia Jezusa w tajemnicach różańcowych. 7 grudnia, we wspomnienie św. Ambrożego, lub w niedzielę po 7 grudnia, ze względu na uroczystość maryjną 8 września i okres Adwentu, tematem szkoły modlitwy może być ukazanie Maryi jako słuchającej słowa Bożego, matki Słowa Wcielonego. 2 stycznia, we wspomnienie św. Bazylego Wielkiego i św. Grzegorza z Nazjanzu, lub w niedzielę po 2 stycznia, można przybliżyć praktykę *lectio divina* – aby słuchać i zachowywać słowo Boże w swoim życiu, co starali się czynić wspomniani Ojcowie. Natomiast 2 maja, we wspomnienie św. Atanazego Aleksandryjskiego, lub w niedzielę po 2 maja, warto szkołę modlitwy poświęcić modlitwie psalmami, ze względu na dzieło św. Atanazego zatytułowane: *List do Marcelina o interpretacji psalmów*⁴⁰.

2.2. Segment dorosłych

Segment dorosłych przeznaczony jest dla wszystkich dorosłych. Zawiera trzy cykle tematyczne: Katecheza o sakramentach wtajemniczenia chrześcijańskiego, Cykl niedzielny dla dorosłych oraz Grupowe studium biblijne.

Koordynatorami grup dorosłych mogą być zarówno osoby duchowne, jak i świeckie. Wskazane jest, aby kapłan lub osoba po studiach teologicznych prowadziła katechezy o sakramentach wtajemniczenia chrześcijańskiego. Cykl niedzielny może być prowadzony przez odpowiednio przygotowaną do tego osobę, ale wskazana jest obecność na spotkaniu prezbitera lub diakona, który podczas liturgii niedzielnej będzie głosił homilię. Spotkania biblijne w grupach mogą być prowadzone przez osoby świeckie, które zostaną do tego odpowiednio przygotowane.

2.2.1. Katecheza o sakramentach wtajemniczenia chrześcijańskiego dla dorosłych

Spotkania tego cyklu tematycznego są skierowane do osób pragnących ożywić swoją relację z Bogiem, głównie narzeczonych, młodych

---

⁴⁰ Św. ATANAZY, *List do Marcelina o interpretacji psalmów 2-9*, tłum. A. Tronina, *VoxP* 10 (1990) 18, 310-315. Na temat tego listu zob.: E. FERGUSON, *Anhanasius' Epistola ad Marcellium in interpretationem Psalmorum*, „*Studia Patristica*” 16 (1985), 295-308; G.C. STEAD, *St. Athanasius on the Psalms*, „*Vigiliae Christianae*” 39 (1985), 65-78.

małżonków, rodziców proszących o chrzest dzieci, rodziców dzieci przygotowujących się do Pierwszej Komunii Świętej, rodziców kandydatów do bierzmowania.

Na cykl sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego skierowane do osób dorosłych mogą składać się następujące elementy, realizowane w ciągu Wielkiego Postu i Okresu Wielkanocnego:

- 1) Katecheza wprowadzająca o chrzcie, Baranku paschalnym, wędrówce po pustyni, mannie z nieba, wodzie ze skały.
- 2) Pierwsza niedziela Wielkiego Postu – przekazanie *Katechizmu Kościoła Katolickiego*. W czasie wyznania wiary formularz z Obrzędów chrztu z wyrzeczeniem się grzechu i szatana.
- 3) Katechezy wielkopostne między I a V niedzielą Wielkiego Postu na temat Symbolu wiary lub biblijnej historii zbawienia (ilość katechez zależy od prowadzącego). Na koniec katechez uroczyste wyznanie wiary.
- 4) Nabożeństwo pokutne podczas rekolekcji wielkopostnych w parafiach (rekolekcjonista). Podczas nabożeństwa pokutnego preferowane są do wyboru trzy Ewangelie:
  - I. Ewangelia o Samarytance – w homilii zwrócenie uwagi na konieczność poznania Chrystusa Odkupiciela, który jest wodą żywą;
  - II. Ewangelia o niewidomym od urodzenia – w homilii zwrócenie uwagi na konieczność poznania Chrystusa Odkupiciela, który jest światłem;
  - III. Ewangelia o wskrzeszeniu Łazarza – w homilii zwrócenie uwagi na konieczność poznania Chrystusa Odkupiciela, który jest zmarłym wskrzeszeniem i życiem.
- 5) Katecheza wprowadzająca do Triduum paschalnego.
- 6) Triduum Paschalne. Wigilia Paschalna – uroczyste odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych. 7) Katechezy w Okresie Wielkanocnym o bierzmowaniu i darach Ducha Świętego, Mistycznym Ciele Chrystusa, Eucharystii, która buduje Kościół (ilość katechez zależy od prowadzącego).
- 8) Modlitwne czuwanie przed Zesłaniem Ducha Świętego razem z kandydatami do bierzmowania.

2.2.2. Cykl niedzielny dla dorosłych

Na spotkania tego cyklu tematycznego będą zapraszani głównie dorośli posługujący w liturgii i osoby pragnące podjąć taką posługę

w parafii. Formację podstawową osoby te mogą odbyć w grupie liturgicznej, która jest prowadzona według programu zawartego w *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej*⁴¹.

Celem spotkań w tym cyklu jest przede wszystkim przygotowanie liturgii niedzielnej. Dlatego powinni w nich uczestniczyć lektorzy, kantor wykonujący psalm responsoryjny, wierni czytający modlitwę powszechną, organista, ewentualnie komentator oraz inni zainteresowani Pismem Świętym. W przypadku przygotowywania komentarza do czytań biblijnych konieczna jest obecność prezbitera lub diakona głoszącego homilię, aby tekst komentarza był zbieżny z homilią. Wskazane jest to także dla układających modlitwę powszechną.

Uczestnicy cyklu niedzielnego mogą stosować studium biblijne według lekcjonarza niedzielnego⁴², które polega na czytaniu i rozważaniu fragmentów biblijnych przeznaczonych na liturgię słowa. W studium według liturgii należy kierować się zasadą, że słowo, które Kościół wyznaczył do przeczytania w czasie liturgii, jest tym właśnie słowem, które sam Bóg do nas kieruje na dany tydzień, co winno mieć też wyraz w modlitwie powszechnej. Uczestnicy cyklu niedzielnego przez cały poprzedzający tydzień mogą trwać w słowie Bożym przeznaczonym na liturgię niedzielą. Pierwszy dzień warto przeznaczyć na przeprowadzenie *lectio divina* Ewangelii, które może być dostosowane do warunków codziennego życia⁴³. Perykopa z Ewangelii jest najważniejszym niedzielnym czytaniem, dlatego powinna być rozważana w sposób szczególny. W drugim dniu można zastosować metodę powiązań biblijnych. Liturgiczne powiązania biblijne⁴⁴ są metodą polegającą na tym, że dany tekst biblijny jest odczytywany w kontekście innych tekstów Pisma Świętego, z którymi jest łączony w ramach liturgii słowa we Mszy świętej. Należy odszukać powiązania biblijne między tymi tekstami, dzięki czemu odsłania się ich głębsze znaczenie. Możliwe jest poszukiwanie między nimi relacji „obietnica – wypełnienie”, charakterystycznej dla doboru lektur biblijnych podczas niedzielnej Eucharystii. Powiązania

⁴¹ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej* (DDSL), Warszawa 2009, 100-130.

⁴² B. STANDAERT, *Lectio divina: przyszłość starodawnej praktyki monastycznej*, w: *Duchowość starożytnego monastycyzmu. Materiały z międzynarodowej sesji naukowej, Kraków-Tyniec, 16-19 listopada 1994*, red. M. Starowiejski, Kraków 1995, 184-185; B. STYPULKOWSKA, *Biblijna formacja katechetów*, 368-369.

⁴³ B. STYPULKOWSKA, *Katecheza biblijna w rodzinie*, VeC 8 (2017), 44.

⁴⁴ A. DŁUGOSZ – B. STYPULKOWSKA, *Wprowadzenie do dydaktyki biblijnej*, Kraków 2000, 102.

biblijne mogą pomóc w sformułowaniu motywu przewodniego homilii. Trzeci dzień może być przeznaczony na czytanie komentarza biblijnego do czytań i zastosowanie słowa Bożego do swojego życia. Może to dokonywać się już podczas spotkania biblijnego w parafii.

2.2.3. Grupowe studium Pisma Świętego dla dorosłych

Spotkania tego cyklu tematycznego skierowane są do wszystkich osób interesujących się Pismem Świętym, pragnących lepiej je poznać i uczyć się wprowadzania słowa Bożego w życie. Na spotkaniach mogą być stosowane następujące metody przeznaczone do studium wspólnotowego: Krąg biblijny, Rozmowa ewangeliczna, Ewangeliczna rewizja życia, Dzielenie się Ewangelią, Metoda czterech tekstów i inne⁴⁵. Możliwe jest też organizowanie cyklu 10 spotkań biblijnych na określony temat (zagadnienie biblijne lub określona księga lub grupa ksiąg biblijnych).

2.3. Segment szkolny

Na segment szkolny składają się następujące cykle tematyczne: Katecheza o sakramentach wtajemniczenia chrześcijańskiego, Biblijna katecheza powołaniowa, Cykl niedzielny dla dzieci i Cykl niedzielny dla młodzieży oraz Spotkania biblijne dla animatorów parafialnych.

Program katechezy biblijnej w parafii zakłada zachęcenie uczniów do praktyk religijnych oraz pomaga im w przygotowaniu się do sakramentów świętych. Koordynatorami grup szkolnych powinni być katecheci. Do nich głównie należy przygotowanie uczniów do sakramentów świętych. Biblijna katecheza powołaniowa może być prowadzona przez dorosłych świeckich żyjących w rodzinach, jak również przez osoby życia konsekrowanego. Cykle niedzielne mogą być prowadzone przez animatorów pod kierunkiem katechetów, podobnie jak spotkania biblijne w ramach przygotowania kandydatów do sakramentu bierzmowania. Dla animatorów parafialnych powinny być organizowane odrębne spotkania formacyjne.

---

⁴⁵ B. STYPUŁKOWSKA, *Biblijna formacja katechetów*, 380-384.

2.3.1. Katecheza o sakramentach wtajemniczenia chrześcijańskiego dla dzieci i młodzieży

Cykl sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego obejmuje uczniów szkoły podstawowej. W klasach I-IV realizowany jest cykl eucharystyczny, natomiast w klasach V-VIII odbywa się przygotowanie do bierzmowania. W cyklu eucharystycznym wyróżniona jest klasa II, w której dzieci przystępują do Pierwszej Komunii Świętej i powinny uczestniczyć w niedzielnych Mszach świętych. W klasach III-IV formacja eucharystyczna odbywać się będzie w każdą niedzielę oraz pierwsze piątki miesiąca, co połączone będzie ze spowiedzią świętą. Jako elementy dodatkowe należy wskazać udział w dziecięcym nabożeństwie różańcowym, roratach, nabożeństwie Drogi Krzyżowej dla dzieci i innych.

2.3.1.1. Dzieci pierwszokomunijne

Dzieci pierwszokomunijne w ramach katechezy parafialnej powinny poznać strukturę Mszy świętej oraz przygotować się do sakramentu pokuty i pojednania oraz przyjmowania Komunii Świętej. Na cykl sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego w odniesieniu do dzieci pierwszokomunijnych składają się następujące elementy, realizowane w ciągu jednego roku szkolnego (z wyjątkiem powierzenia Pisma Świętego w pierwszej klasie):

- 1) 3 września, wspomnienie św. Grzegorza Wielkiego, lub niedziela po 3 września – Klasa I (dzień poświęcenia tornistrów) – powierzenie Pisma Świętego – wersja dla dzieci: bp Antoni Długosz, *Dobry Bóg mówi do nas. Pismo Święte dla dzieci*.
- 2) Każda niedziela – Msze święte z krótkimi komentarzami liturgicznymi opracowanymi i czytanyymi przez katechetę. Komentarze te mają sukcesywnie wyjaśniać poszczególne części Mszy świętej, obrzędy i modlitwy. Uczniowie klas III i IV w czasie tych Mszy świętych będą pełnić posługi liturgiczne, do których będą przygotowywać się w ramach cyklu niedzielnego dla dzieci.
- 3) Pierwsza niedziela października – Klasa II – przekazanie różańca i zaproszenie na dziecięce nabożeństwa różańcowe. Dziecięce nabożeństwa różańcowe będą skoncentrowane na jednej tajemnicy różańca. Na spotkaniu zostanie zaprezentowany tekst biblijny doty-

- czący danej tajemnicy, omówienie obrazu oraz odmówienie jednej dziesiątki. Do uczestniczenia w dziecięcych nabożeństwach różańcowych będą zapraszane również dzieci ze starszych klas (III-IV).
- 4) Pierwsza niedziela Wielkiego Postu – Klasa II – przekazanie *Symbolu wiary*. Zadaniem dzieci będzie nauczenie się symbolu na pamięć i „oddanie” Symbolu (na lekcji religii). Katechezy wielkopostne przygotowujące do sakramentu pokuty i pojednania. Rekolekcje wielkopostne. Nabożeństwo pokutne dla dzieci przygotowujące do pierwszej spowiedzi. Zalecana jest wówczas pierwsza spowiedź.
  - 5) Niedziela Palmowa – Klasa II – przekazanie modlitwy *Ojciec nasz*. Zadaniem dzieci będzie nauczenie się modlitwy na pamięć i „oddanie” jej (na lekcji religii).
  - 6) Maj – Pierwsza Komunia Święta. Pierwsza spowiedź święta niekoniernie musi bezpośrednio poprzedzać Pierwszą Komunię Świętą. Pierwsza spowiedź może być na przykład zorganizowana w czasie rekolekcji wielkopostnych z nabożeństwem pokutnym.

Rodzice dzieci pierwszokomunijnych będą zapraszani do uczestniczenia z dziećmi w ich spotkaniach formacyjnych w parafii. Oprócz tego będą zorganizowane trzy spotkania dla rodziców (klasa II). Pierwsze spotkanie we wrześniu będzie przedstawiało formację dzieci pierwszokomunijnych w parafii, przybliżało rzeczywistość sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego oraz podawało praktyczne wskazówki dotyczące rozmów z dziećmi na temat Eucharystii i realizacji w rodzinie katechezy biblijnej podczas przygotowania się rodziny do przyjęcia sakramentów inicjacji chrześcijańskiej przez dzieci (segment rodzinny). Drugie spotkanie, na początku Wielkiego Postu, będzie przybliżało zagadnienia związane z kształtowaniem sumienia dziecka, rozmawiania o grzechu i przebaczeniu oraz podawało praktyczne wskazówki dotyczące rozmów z dziećmi na temat spowiedzi. Trzecie spotkanie, poprzedzające Pierwszą Komunię Świętą dziecka, będzie dotyczyło spraw organizacyjnych uroczystości, ze zwróceniem uwagi na to, by przygotować dziecko do tego, że Pierwsza Komunia Święta jest dniem rozpoczynającym pełne uczestnictwo w Eucharystii i od tej pory dziecko powinno dążyć do tego, by żyć w łasce uświęcającej i czasie każdej Mszy świętej przyjmować Komunię Świętą. Służy temu praktyka „białego tygodnia” po Pierwszej Komunii Świętej oraz pierwszych piątków miesiąca. Należy uwrażliwiać rodziców na ich odpowiedzialność za rozwój religijny swoich dzieci. O udziale dzieci w elementach dodatkowych decydują rodzice.

2.3.1.2. Kandydaci do bierzmowania⁴⁶

Na cykl sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego w odniesieniu do sakramentu bierzmowania składają się następujące elementy obowiązkowe, realizowane w ciągu czterech lat formacyjnych:

- 1) Powierzenie Pisma Świętego – wersja dla dorosłych – Klasa V – 3 września, wspomnienie św. Grzegorza Wielkiego lub niedziela po 3 września.
- 2) Msza święta niedzielna – posługa liturgiczna kandydatów, świadków, animatorów, przygotowanych w ramach cyklu niedzielnego dla młodzieży.
- 3) Spotkania formacyjne – najpierw nabożeństwo słowa Bożego dla wszystkich, następnie spotkania biblijne w grupach prowadzone przez animatorów. Materiały pomocnicze do prowadzenia spotkań animatorzy otrzymują od katechetów.
  - Klasa V: Przykłady biblijne ludzi wiary i modlitwy⁴⁷;
  - Klasa VI: Teksty biblijne do wyboru w czasie liturgii słowa podczas udzielania sakramentu bierzmowania;
  - Klasa VII: Chrystus pełen Ducha Świętego. Misja prorocka, kapłańska i królewska Chrystusa i Kościoła;
  - Klasa VIII: dary Ducha Świętego⁴⁸. Przekazanie *Youcat* – Klasa V – Pierwsza Niedziela Wielkiego Postu.
- 4) Wybranie imienia – Klasa VI⁴⁹ – Pierwsza Niedziela Wielkiego Postu. W klasie VI uczniowie kończą dwanaście lat – należy odwołać

⁴⁶ Program katechezy biblijnej jest zgodny ze *Wskazaniami Konferencji Episkopatu Polski dotyczącymi przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania* (dalej skrót: *Wskazania*) zatwierdzonymi przez Księży Biskupów podczas 375. Zebrania Plenarnego KEP w Warszawie w dniach 13-14 marca 2017 roku. Por. <http://episkopat.pl/wskazania-konferencji-episkopatu-polski-dotyczace-przygotowania-do-przyjecia-sakramentu-bierzmowania/>, [26.07.2017].

⁴⁷ Na ten temat przygotowane są następujące artykuły: B. STYPULKOWSKA, *Propozycje przedstawienia biblijnych przykładów wiary podczas lekcji religii i katechezy parafialnej*, *VeC* 1 (2013), 50-77; TAŻ, *Biblijne przykłady ludzi wiary i modlitwy w zastosowaniu katechetycznym*, „*Polonia Sacra*” 19 (2015) 3 (40), 117-139.

⁴⁸ 1. Dar mądrości i rozumu (Iz 11, 1-3); Mądrość w Piśmie Świętym, Mądrość w Jezusie; 2. Dar rady i męstwa [Iz 11, 1-3], Męstwo w Piśmie Świętym [sędziowie, Judyta, Jozue, Jezus], Mędrcy w Izraelu; 3. Dar wiedzy i bojaźni Pańskiej, dar pobożności (Iz 11, 1-3), Wiedza w Piśmie Świętym, Uczeni w Piśmie, Bojaźń Pańska i pobożność u Jezusa; 4. Dary Ducha Świętego w Listach świętego Pawła, Charyzmaty; 5. Miłość, Hymny o miłości: Pnp 8, 6-7; Rz 8, 35-39; 1 Kor 13; 3.

⁴⁹ Dokument KEP (*Wskazania*, 5c) przewiduje, że przygotowanie bliższe i bezpośrednie dokonuje się w klasach VI-VIII.

się do Dwunastoletniego Jezusa w świątyni. Dokument KEP sugeruje, żeby dla wyraźniejszego zaznaczenia ścisłego związku bierzmowania z chrztem zachęcać kandydatów, aby zachowali imię chrzcielne. Zmiana jest uzasadniona, jeżeli imię chrzcielne nie jest związane z patronem chrześcijańskim⁵⁰. Jeżeli kandydat pozostanie przy imieniu chrzcielnym będzie miał za zadanie przedstawić pisemnie sylwetkę patrona, wymieć jego cechy charakterystyczne oraz wskazać, co mu się najbardziej podoba w jego patronie i co będzie chciał naśladować w swoim życiu. Jeżeli kandydat wybierze nowe imię, będzie musiał pisemnie uzasadnić wybór nowego imienia, przedstawiając sylwetkę patrona oraz wskazując, z jakich powodów go wybiera. Należy zachęcać dziewczęta do wyboru imion kobiet występujących w Ewangeliach, które zostały świętymi Kościoła, a chłopców do wyboru imion mężczyzn z Nowego Testamentu albo któregoś z ośmiu Ojców Kościoła, patronów katechezy biblijnej.

- 5) Przedstawienie świadka – Klasa VI – Pierwsza Niedziela Wielkiego Postu. Świadkowie bierzmowania razem z rodzicami kandydata zostaną zaproszeni do uczestniczenia w cyklu sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego dla dorosłych, gdy kandydaci będą w klasie VII (w przypadku starszych kandydatów na rok przed ich bierzmowaniem) oraz w celebracjach liturgicznych poprzedzających bierzmowanie⁵¹.
- 6) Katechezy wielkopostne przygotowujące do sakramentu pokuty i pojednania.
- 7) Rekolekcje wielkopostne. Nabożeństwo pokutne z indywidualną spowiedzią – Klasy V-VIII.
- 8) Przekazanie modlitwy *Ojciec nasz* – Klasa VI – Niedziela Palmowa.
- 9) Udział w Triduum Paschalnym. Wigilia Paschalna – uroczyste odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych.

⁵⁰ *Wskazania*, 16.

⁵¹ Wskazania KEP sugerują, że świadkowie bierzmowania mają przygotować kandydata do przyjęcia bierzmowania, a po przyjęciu tego sakramentu pomóc bierzmowanemu w wiernym wypełnianiu przyrzeczeń chrzcielnych, zgodnie z natchnieniami Ducha Świętego i polecają podjęcie formacji świadków. Por. *Wskazania*, 19. Dorośli wierni świeccy, którzy są zaangażowani w życie Kościoła i mogliby pomóc w tym zakresie bierzmowanym należą do rzadkości. Dlatego trudno byłoby spodziewać się tego od wszystkich świadków bierzmowania czy nawet rodziców bierzmowanych. Formacja rodziców i świadków nie powinna przesłaniać troski o samych kandydatów do bierzmowania. Wydaje się właściwe, że uwaga powinna być skierowana przede wszystkim na kandydatów i w ramach formacji spośród nich można wytypować osoby, które w kolejnych latach będą zaangażowane w prowadzenie spotkań biblijnych dla kandydatów.

- 10) Trzy katechezy o sakramentach wtajemniczenia chrześcijańskiego (chrzest, bierzmowanie, Eucharystia w okresie wielkanocnym – klasy V-VIII).
- 11) Skierowanie prośby do Księdza Arcybiskupa o udzielenie sakramentu bierzmowania – Klasa VIII – Niedziela Palmowa.
- 12) Klasa VIII – czuwanie modlitewne przed bierzmowaniem.

Na cykl sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego składają się również elementy dodatkowe, do których należą:

1) Udział w roratach w okresie Adwentu, nabożeństwie Drogi Krzyżowej w Wielkim Poście i innych nabożeństwach.

2) Praktykowanie pierwszych piątków miesiąca, z zachęceniem do korzystania z sakramentu pokuty i pojednania u stałego spowiednika.

3) Udział w Szkole modlitwy organizowanej w parafii we wspomnienia ośmiu Ojców Kościoła lub niedziele następujące po tych dniach.

Kandydaci do bierzmowania winni być uwrażliwiani na charakter sakramentu bierzmowania, który przyjmowany jest tylko jeden raz w życiu. Dlatego jego przyjęcie powinno być w pełni świadome, połączone z gorliwą modlitwą i właściwym usposobieniem. Lepiej odłożyć przyjęcie tego sakramentu niż przyjąć go bez właściwej predyspozycji i przygotowania. W parafii powinna być możliwość włączenia się w formację kandydatów do bierzmowania również dla starszych uczniów i osób dorosłych. Dopuszczenie do bierzmowania powinno dokonywać się na wyraźną i świadomą prośbę zainteresowanego, popartą poręczeniem przez świadka bierzmowania. Duszpasterze winni raczej oprzeć się na zapewnieniu ze strony świadka o zdatności do przyjęcia sakramentu dojrzałości chrześcijańskiej niż na podpisach poświadczających udział w liturgii i spotkaniach formacyjnych w indeksach. Jeżeli młodzież ma być wychowywana do podjęcia odpowiedzialności za rozwój swojej wiary, nie należy stosować środków właściwych w odniesieniu do dzieci⁵². Katecheza młodzieży powinna dawać okazje do „decyzji

---

⁵² Należy rozważyć zastosowanie w formacji kandydatów do bierzmowania skrutyniów, które są przewidziane w chrześcijańskim wtajemniczeniu dorosłych (OWCD, 153-179). Zmierzają one do podwójnego celu: uświadamiają wybranym, że to, co jest w nich słabe, ułomne i złe powinno zostać uzdrowione, a to co jest prawe, wartościowe i święte, winno być umocnione. Skrutynia prowadzi do uwolnienia od grzechu i szatana oraz umacniają w Chrystusie (OWCD, 25). W odniesieniu do kandydatów do bierzmowania, którzy już przyjęli chrzest i mogą przystępować do sakramentu pokuty, skrutynia mogą być połączone z nabożeństwami pokutnymi z indywidualną spowiedzią. Na pewno w formacji kandydatów do bierzmowania wskazane są momenty badania intencji wybranych.

wiary”, tzn. samodzielnego decydowania o udziale w praktykach religijnych i podejmowania odpowiedzialności za swój rozwój wiary. Taki charakter mają elementy dodatkowe.

2.3.2. Spotkania biblijne

Spotkania biblijne mogą dotyczyć katechezy powołaniowej, tworzyć cykl niedzielny lub być przeznaczone dla animatorów parafialnych.

Katecheza powołaniowa skierowana jest do młodzieży szkół średnich. Dotyczy wyboru drogi życiowej, apostołstwa świeckich, sakramentu małżeństwa i rodziny, powołania do kapłaństwa i życia konsekrowanego. Na cykl biblijnej katechezy powołaniowej składają się elementy obowiązkowe, realizowane we wszystkich klasach szkoły średniej, do których należą spotkania biblijne, Msza święta niedzielna, udział w wielkopostnym nabożeństwie pokutnym połączonym z indywidualną spowiedzią świętą oraz udział w Triduum Paschalnym poprzedzonym katechezą wyjaśniającą obrzędy liturgiczne. Spotkania biblijne winny poruszać następujące zagadnienia: wybór Boga w życiu, przyjaźń z Chrystusem, teksty biblijne o powołaniu, fragmenty biblijne z tekstów do wyboru przy udzielaniu sakramentu święceń oraz w dniu ślubów zakonnych i konsekracji dziewic. Gdy chodzi o uczestnictwo w niedzielnej Mszy świętej zalecany jest udział we Mszy świętej razem z kandydatami do bierzmowania, w czasie której czytane są komentarze biblijne zawierające element posłania. Na cykl biblijnej katechezy powołaniowej składają się również elementy dodatkowe, do których należą: udział w roratach w okresie Adwentu, nabożeństwie Drogi Krzyżowej w Wielkim Poście i innych nabożeństwach, praktykowanie pierwszych piątków miesiąca, z zachęceniem do korzystania z sakramentu pokuty i pojednania u stałego spowiednika, oraz udział w Szkole modlitwy organizowanej w parafii we wspomnienia ośmiu Ojców Kościoła lub niedziele następujące po tych dniach.

Cykl niedzielny powinien być organizowany zarówno dla dzieci, jak i dla młodzieży. Na spotkania tego cyklu tematycznego do dziecięcych grup liturgicznych będą zapraszane dzieci po Pierwszej Komunii Świętej. W trakcie spotkań uczniowie będą zapoznawać się z niedzielną Ewangelią, przygotowywać czytania, śpiewy liturgiczne i modlitwę powszechną. Ministranci będą mieli zbiórki we własnym gronie. Formacja w tym cyklu dla dzieci powinna odbywać się według programu

zawartego w *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej*⁵³. Do młodzieżowych grup liturgicznych będą zapraszani uczniowie od V klasy. W trakcie spotkań uczniowie będą zapoznawać się z niedzielą Ewangelii, przygotowywać czytania, śpiewy liturgiczne i modlitwę powszechną. Lektorzy będą mieli zbiórki we własnym gronie. Formacja w tym cyklu dla młodzieży powinna również odbywać się według programu zawartego w *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej*⁵⁴.

Jeżeli młodzież zaangażowana jest w prowadzenie spotkań formacyjnych dla kandydatów do bierzmowania, wówczas potrzebne są dla niej oddzielne spotkania. Będą to spotkania dla animatorów, przygotowujące ich do prowadzenia biblijnych spotkań w małych grupach.

2.4. Segment rodzinny

Koordinatorem segmentu rodzinnego mogą być katecheci oraz inne osoby z wykształceniem teologicznym. Wśród doradców warto szukać pedagogów. Segment rodzinny może być realizowany pod opieką duszpasterstwa rodzin w parafii, w którym zaangażowani są doradcy życia rodzinnego. Doradcy życia rodzinnego, którzy mają wykształcenie teologiczne, są najbardziej pożądanymi koordynatorami segmentu rodzinnego.

Segment rodzinny winien być proponowany narzeczonym w trakcie pre-kan, gdyż narzeczeni i młode małżeństwa dopiero tworzą swoje zwyczaje rodzinne i są podatni na propozycje i wskazówki. Doradcy życia rodzinnego powinni zachęcić i ośmielić młodych do prowadzenia katechezy rodzinnej oraz wesprzeć ich w tej działalności. Oczywiście, również starszym małżonkom warto proponować segment rodzinny, bowiem katecheza rodzinna może być rozpoczęta w każdym czasie. Rodzina sama wybiera sobie cykl tematyczny, który chce realizować. Zadaniem koordynatora jest udzielenie rodzinie wskazówek, by katechetyczne spotkania rodzinne były owocne. W segmencie rodzinnym w parafii przewidziane są spotkania konsultacyjne. Właściwe spotkania biblijne będą się odbywały w domach rodzinnych i będą prowadzone przez rodziców. W rodzinach będzie się odbywała modlitwa biblijna. Proponowana tematyka spotkań została przedstawiona w oddzielnym

⁵³ DDSL, 63-71.

⁵⁴ Tamże, 72-99.

artykule⁵⁵. Treść, forma, częstotliwość spotkań zależy od wyboru konkretnej rodziny realizującej katechezę biblijną.

Dla rodzin zaproponowanych zostało pięć cykli tematycznych. Pierwszym z nich jest katecheza biblijna dotycząca sakramentu małżeństwa, którą małżonkowie prowadzą wzajemnie dla siebie, powinna być realizowana najpierw zanim w rodzinie pojawią się dzieci, a następnie po latach, gdy dzieci opuszczą dom rodzinny. Małżonkowie, tak jak przy zawieraniu małżeństwa wzajemnie dla siebie są szafarzami sakramentu, tak w katechezie rodzinnej wzajemnie dla siebie są katechetami oraz są katechetami swoich dzieci. Rozważanie tekstów biblijnych dotyczących małżeństwa i rodziny będzie umacniać małżonków w ich powołaniu i rozumieniu tajemnicy sakramentu małżeństwa. Drugim cyklem tematycznym jest katecheza biblijna podczas przygotowania się rodziny do przyjęcia sakramentów inicjacji chrześcijańskiej przez dzieci i będzie towarzyszyła rodzinie w trakcie rozwoju i dorastania kolejnych pociech. Czytanie tekstów Pisma Świętego, które są związane z sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego, może ubogacić nie tylko tych, którzy się do przyjęcia tych sakramentów przygotowują, ale również tych, którzy je już przyjęli. Trzecim cyklem tematycznym jest katecheza ukazująca biblijną historię zbawienia. Katecheza ta skierowana jest przede wszystkim do dzieci. To one powinny już od najmłodszych lat poznawać świętą historię, bohaterów biblijnych i główne osoby związane w wiarą chrześcijańską⁵⁶. Czwartym cyklem tematycznym jest cykl niedzielny w rodzinie, czyli katecheza biblijna w ciągu roku liturgicznego kierująca się rytmem poszczególnych niedziel i okresów liturgicznych. Wskazana jest dla rodziny pomiędzy innymi cyklami. Można ją rozpocząć na przykład równoległe z biblijną historią zbawienia, z tym, że biblijna historia zbawienia będzie odnosiła się do dzieci najmłodszych, a cykl niedzielny do rodziców i starszych dzieci. Ostatnim cyklem jest biblijna katecheza powołaniowa w rodzinie. Cykl ten dotyczy pomocy dzieciom w odnajdywaniu swego miejsca w Kościele i społeczeństwie. Katecheza biblijna będzie polegała na wspólnym rozważaniu tekstów biblijnych przybliżających rzeczywistość małżeństwa i rodziny oraz tekstów mówiących o powołaniu do wyłączonej służby Bogu.

⁵⁵ B. STYPUŁKOWSKA, *Katecheza biblijna w rodzinie*, 33-84.

⁵⁶ Katecheci i duszpasterze powinni pomóc rodzicom w wyborze odpowiednich Biblii dla najmłodszych, które mogą być czytane dzieciom przed zaśnięciem.

Zakończenie

Proponowany program katechezy biblijnej przedstawia pewne ramy organizacyjne, w których może być realizowany szczegółowy program katechetyczny. Nie sposób bowiem przedstawić wszystkie treści katechez i spotkań. Programy duszpasterskie winny być opracowywane na bieżąco, by można było lepiej uchwycić potrzeby i oczekiwania katechizowanych oraz by w swojej misji nauczania nieustannie otwierać się na natchnienia Ducha Świętego.

Wdrożenie programu w parafii zależy od księdza proboszcza. Poszczególne segmenty mogą być uruchomione w zależności od osób, które będą za nie odpowiedzialne oraz ze względu na zainteresowanie ze strony parafian. Ważne jest podejście indywidualne. Struktury w duszpasterstwie umożliwiają zorganizowaną katechezę, dlatego są potrzebne, by nawet dla niewielkiej ilości zainteresowanych rozpocząć formację katechetyczną na odpowiednim dla nich poziomie i z uwzględnieniem uwarunkowań egzystencjalnych.

A Concept of the Program of Biblical Catechesis in a Parish Summary

The present paper is a trial of a comprehensive view of the pastoral care in a parish with respect to the biblical catechesis. It brings forward a proposal of a general programme of biblical catechesis involving various groups of the faithful, which can be made more precise within selected ranges according to the needs and capabilities. Planning of catechetical projects and their verification, which falls within the scope of material catechetics, is mentioned as one of the tasks of catechetics. The paper is intended mainly for the researchers in the field of catechetics, especially those interested in the programming of catechesis.

Słowa kluczowe: katecheza parafialna, katecheza biblijna, program katechezy biblijnej.

Keywords: parish catechesis, biblical catechesis, programme of biblical catechesis.

Bibliografia

1. Źródła

- Ioannes Paulus II, *Adhortatio apostolica de vocatione et missione Laicorum in Ecclesia et in Mundo „Christifideles laici”*, AAS 81 (1989), 393-521, Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska o powołaniu i misji świeckich w Kościele „Christifideles laici”*, w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II, Tom I: 1979-1995*, Kraków 2006, 349-488.
- Ioannes Paulus II, *Epistula apostolica de Mariali Rosario „Rosarium Virginis Mariae”*, AAS 95 (2003), 5-36, Jan Paweł II, *List apostolski o różańcu świętym „Rosarium Virginis Mariae”*, Kraków 2002, 3-36.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej*, Warszawa 2009.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1998.
- Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1988.
- Paulus VI, *Adhortatio apostolica de Evangelizatione in mundo humus temporis „Evangelii nuntiandi”*, AAS 68 (1976) 5-76, Paweł VI, *Adhortacja apostolska o ewangelizacji w świecie współczesnym „Evangelii nuntiandi”*, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html, [06.12.2017].
- Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania*, w: <http://episkopat.pl/wskazania-konferencji-episkopatu-polski-dotyczace-przygotowania-do-przyjecia-sakramentu-bierzmowania/>, [26.07.2017].

2. Opracowania

- Buchta R., *Katecheza parafialna młodzieży szkół ponadgimnazjalnych wsparciem w procesie przygotowania do małżeństwa i rodziny*, w: *Rodzina w trosce o życie – Kościół w trosce o rodzinę*, red. R. Buchta, Katowice 2010, 183-201.
- Ceglarek R., *Katecheza parafialna młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w archidiecezji częstochowskiej w świetle Wskazań Duszpasterskich z 2005 r.*, WACz 84 (2010), 1-3, 139-158.
- Chałupniak R., *Potrzeba i uzasadnienie wychowania religijnego w podstawowych środowiskach wychowawczych (rodzina, parafia, szkoła, media)*, „Katecheta” 51 (2007) 2, 3-13.
- Cogiel M., *Rodzina i parafia w procesie religijnego wychowania młodego pokolenia*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 1 (2005), 23-27.
- Długosz A. – Stypułkowska B., *Wprowadzenie do dydaktyki biblijnej*, Kraków 2000.

- Drączkowski F., *Patrologia*, Pelplin-Lublin 1998.
- Duda M., *Mysiąc parafia... Papieża Jana Pawła II wizja parafii. Studium teologiczno-pastoralne*, Częstochowa 2006.
- Duksa P., *Metody pracy wychowawczej w Katolickim Stowarzyszeniu Młodzieży*, „Pedagogia Christiana” 16 (2005) 2, 125-139.
- Duksa P., *Metody pracy wychowawczej we wspólnocie lektorów*, „Keryks. Międzynarodowy Przegląd Pedagogiczno-religijny” 5 (2006), 197-212.
- Ferguson E., *Anhanasius' Epistola ad Marcellium in interpretationem Psalmorum*, „Studia Patristica” 16 (1985), 295-308.
- Formacja ministrantów. Implikacje teologiczno-pedagogiczne*, red. J. Guzowski, Olsztyn 2006.
- Katecheza parafialna – reaktywacja. Duszpasterstwo katechetyczne w parafii*, red. R. Chałupniak – J. Kochel – J. Kostorz, Opole 2006.
- Majka J., *Metodologia nauk teologicznych*, Wrocław 1995.
- Marek Z., *Katechetyka. Podział*, EK 8, Lublin 2000, 1022-1023.
- Mendyk M., *Katechetyka jako nauka*, w: *Wokół katechezy posoborowej. Księga pamiątkowa dedykowana ks. biskupowi Gerardowi Kuszowi*, red. R. Chałupniak – J. Kochel – J. Kostorz – W. Spyra, Opole 2004, 141-143.
- Morales J., *Wprowadzenie do teologii*, tłum. P. Rak, Kraków 2006.
- Murawski R., *Historia katechezy. Katecheza w pierwszych wiekach*, Warszawa 2011.
- Napiórkowski S.C., *Jak uprawiać teologię*, Wrocław 1991.
- Rahner K. – Vorgrimler H., *Mały słownik teologiczny*, tłum. T. Mieszkowski – P. Pachciarek, Warszawa 1987.
- Standaert B., *Lectio divina: przyszłość starodawnej praktyki monastycznej*, w: *Duchowość starożytnego monastycyzmu. Materiały z międzynarodowej sesji naukowej, Kraków-Tyniec, 16-19 listopada 1994*, red. M. Starowieyski, Kraków 1995, 183-194.
- Stead G.C., *St. Athanasius on the Psalms*, „Vigiliae Christianae” 39 (1985), 65-78.
- Stypułkowska B., *Biblijna formacja katechetów*, Częstochowa 2015.
- Stypułkowska B., *Biblijna katecheza o miłosierdziu w okresie paschalnym w ramach katechezy mistagogicznej*, VeC 5 (2015), 211-233.
- Stypułkowska B., *Biblijne przykłady ludzi wiary i modlitwy w zastosowaniu katechetycznym*, „Polonia Sacra” 19 (2015) 3 (40), 117-139.
- Stypułkowska B., *Chrzest w katechezie biblijnej kandydatów do bierzmowania*, w: *Rozbudzić pamięć chrztu. Chrzest w historii, teologii i katechezie*, red. R. Ceglarek – M. Borda, Częstochowa 2016, 301-320.
- Stypułkowska B., *Katecheza biblijna młodzieży w szkole i parafii*, CzST 42 (2014), 171-189
- Stypułkowska B., *Katecheza biblijna w parafii skierowana do osób dorosłych*, „Analecta Cracoviensia” 46 (2014), 155-170.
- Stypułkowska B., *Katecheza biblijna w parafii skierowana do różnych grup dorosłych*, „Polonia Sacra” 21 (2017) 2 (47), 103-119.
- Stypułkowska B., *Katecheza biblijna w rodzinie*, VeC 8 (2017), 33-84.
- Stypułkowska B., *Katecheza w parafii w świetle obowiązujących dokumentów kościelnych*, VeC 3 (2014), 211-245.
- Stypułkowska B., *Propozycje przedstawienia biblijnych przykładów wiary podczas lekcji religii i katechezy parafialnej*, VeC 1 (2013), 50-77.

- Stypułkowska B., *Zadania szkolnej katechezy biblijnej w kształtowaniu duchowego zaangażowania podczas celebracji eucharystycznej*, w: *Pokońać Chrystusa w Eucharystii*, red. B. Kozłowski – B. Stypułkowska, Częstochowa 2004, 83-108.
- Św. Atanazy, *List do Marcelina o interpretacji psalmów*, tłum. A. Tronina, „Vox Patrum” 10 (1990) 18, 310-315.
- Tomasik P., *Metodologia katechetyki – podstawowe zagadnienia*, „Studia Nauk Teologicznych PAN” 2 (2007), 276-277.